

پیش‌بینی بهزیستی تحصیلی در دانش‌آموزان دوره متوسطه بر اساس هوش معنوی و حمایت

محیطی (مطالعه موردی شهرستان نمین)

تقی اکبری^۱، فردین فروغی سوها^۲، سلماز عبدی^۳

۱. دانشیار گروه روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

۲. دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران. (نویسنده مسئول).

۳. دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، دوره هشتم، شماره پنجاه و ششم، سال ۱۴۰۲، صفحات ۱۴۵-۱۵۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۸/۱۵

تاریخ وصول: ۱۴۰۱/۰۶/۱۲

چکیده

هدف پژوهش حاضر پیش‌بینی بهزیستی تحصیلی در دانش‌آموزان دوره متوسطه بر اساس هوش معنوی و حمایت محیطی بود. تحقیق حاضر از نظر ماهیت محتوایی توصیفی و از منظر هدف کاربردی است. شرکت‌کنندگان در پژوهش حاضر یا به عبارتی جامعه آماری تحقیق، دانش‌آموزان مشغول به تحصیل در دوره‌ی متوسطه اول و دوم سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ شهرستان نمین به تعداد ۲۶۴۶ نفر می‌باشند. روش نمونه‌گیری به کار گرفته‌شده، نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای بوده و با توجه به ناهمگون بودن جامعه آماری از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای نیز استفاده گردید که از میان جامعه‌ی آماری پیش‌گفته، بر اساس جدول مورگان نمونه‌ای به حجم ۲۹۲ نفر (۹۹ نفر زن و ۱۹۳ نفر مرد) انتخاب شدند. اطلاعات لازم برای پاسخ به سؤال پژوهشی از طریق پرسشنامه‌های کتبی استاندارد جمع‌آوری شد. نتایج به دست آمده حاکی از آن است که هوش معنوی با مقدار $Beta = 0/224$ و $p < 0/05$ با بهزیستی تحصیلی رابطه مثبت و معناداری دارد. همچنین حمایت محیطی نیز با مقدار $Beta = 0/690$ و $p < 0/05$ با بهزیستی تحصیلی رابطه مثبت و معناداری دارد. به‌طورکلی توجه به عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان و بهبود شرایط تحصیلی یکی از اهداف اصلی آموزش و پرورش است که در این زمینه هوش معنوی و حمایت خانواده و اساتید و همسالان نقش بسزایی دارند. کلیدواژه: هوش معنوی، حمایت محیطی، بهزیستی تحصیلی.

مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، دوره هشتم، شماره پنجاه و ششم، سال ۱۴۰۲

مقدمه

توجه به مسائل مربوط به دانش آموزان به عنوان آینده سازان جامعه اهمیت ویژه ای دارد. چراکه بهبود وضعیت تحصیلی دانش آموزان، یکی از اهداف اساسی نظام های آموزش و پرورش معاصر است (قدم پور، ۲۰۱۸). براین اساس توجه به عوامل مهم و اثرگذار بر موفقیت تحصیلی دانش آموزان بسیار با اهمیت بوده و محققان تلاش زیادی در مورد شناسایی و نحوه اثرگذاری این عوامل بر موفقیت تحصیلی دانش آموزان می نمایند. یکی از متغیرهای اثرگذار بر موفقیت تحصیلی دانش آموزان بهزیستی تحصیلی است. بهزیستی تحصیلی در حیطه آموزش، به عنوان سازه ای جدید، در کانون توجه گروه کثیری از محققان قرار گرفته و آن را، میزان احساس امنیت و سلامتی دانش آموزان از محیط آموزشی (نداشتن احساس تنهایی و فرسودگی) و احساس آن ها از اینکه مدارس آن ها چه میزان منطقی است، تعریف می کنند. دانش آموزان با احساس بهزیستی تحصیلی بالا هیجانانگیز مثبت دارند، در صورتی که دانش آموزان با احساس بهزیستی تحصیلی پایین، حوادث و وقایع تحصیلی شان را نامطلوب ارزیابی کرده و بیشتر هیجانانگیز منفی از جمله اضطراب، افسردگی و خشم را تجربه می کنند (جلالی و صادقی، ۲۰۱۷). نتایج تحقیقات انجام شده در سال های اخیر مؤید این است که نبود بهزیستی تحصیلی می تواند منجر به کاهش انگیزه و در نتیجه تلاش کم در فعالیتهای تحصیلی بین دانش آموزان شود (ساناگو، حسام^۱، ۲۰۱۳). نتیجه به دست آمده از پژوهش کادیم و همکاران (۲۰۱۶) در رابطه با بهزیستی تحصیلی دانش آموزان مؤید این است که سطوح بالاتر بهزیستی تحصیلی با مشارکت، تعامل، تعهد و پیشرفت تحصیلی بیشتری همراه است و فقدان آن عامل اساسی مشکلات انطباقی و ناسازگاری است (کادیم و همکاران^۲، ۲۰۱۶). همچنین بین بهزیستی تحصیلی و پیشرفت تحصیلی رابطه معنی دار وجود دارد (لیبو میرسکی^۳، ۲۰۰۵). بدین معنا که ارتقا بهزیستی تحصیلی در بین دانش آموزان منجر به پیشرفت تحصیلی آنان می شود (آپادیایا، سالمیلا^۴، ۲۰۱۳). در واقع بهزیستی تحصیلی باهدف پیوند کارکردهای هیجانی و تحصیلی و همچنین بهسازی رابطه یادگیرنده و مدرسه توسعه یافت (مرادی و همکاران، ۲۰۱۷). بهزیستی تحصیلی دانش آموزان تحت تأثیر متغیرهای مختلفی قرار می گیرد که از جمله آن ها می توان به متغیر هوش معنوی اشاره کرد. هوش معنوی توانایی فهمیدن عمیق سؤالات معنوی و بینش درونی است که سطح هایی چندگانه از هوش است. این هوش به فرد دید کلی در مورد زندگی و همه تجارب و رویدادها را می دهد و او را قادر می سازد به چارچوب بندی و تفسیر مجدد تجارب خود پرداخته، شناخت و معرفت خود را عمق بخشد. فرد دارای آنچه به عنوان اصول اساسی در دین مطرح است، محورهای اصلی هوش معنوی را نیز شامل می شود (شعبانی، ۱۳۹۴). هوش معنوی ممکن است در قالب ملاک های زیر مشاهده شود: صداقت، دلسوزی، توجه به تمام سطوح هوشیاری، همدردی متقابل، وجود حسی مبنی بر اینکه انسان نقش مهمی در یک کل وسیع تر دارد، بخشش و خیرخواهی معنوی و عملی، در جست و جوی سازگاری و هم سطح شدن با طبیعت و کل هستی، راحت بودن در تنهایی بدون داشتن احساس تنهایی (شهرکی پور، ۱۳۹۶). حمایت محیطی یکی دیگر از متغیرهایی است که بر بهزیستی تحصیلی تأثیر می گذارد. حمایت محیطی شامل میزان تشویق و حمایت کادر آموزشی،

¹ Sanagoo, Hesam

² Cadime et al

³ Lyubomirsky

⁴ Upadyaya, Salmela,

دوستان و خانواده از فرد می‌باشد. مهنا و طالع پسند (۱۳۹۵) در پژوهش خود تحت عنوان "رابطه بین حمایت‌های محیطی و خودآگاهی هیجانی با درگیری تحصیلی: نقش میانجی بهزیستی تحصیلی" معتقد هستند که بین حمایت محیطی و درگیری تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و با افزایش حمایت‌های محیطی در مؤسسات آموزشی می‌توان بهزیستی تحصیلی آن‌ها را بهبود بخشید که این عوامل در کنار یکدیگر شرایط ایجاد درگیری تحصیلی را فراهم می‌سازد (مهنا و طالع پسند، ۱۳۹۵). همچنین حمایت اجتماعی ادراک شده با مؤلفه‌های بهزیستی تحصیلی ارتباط دارد. به عنوان مثال در پژوهش‌هایی به رابطه منفی حمایت اجتماعی و محیط یادگیری اجتماعی با فرسودگی تحصیلی (برسی^۱، ۲۰۰۹؛ حسنی، فلاچنگ^۲، ۲۰۱۵). و در پژوهش‌های دیگری به ترتیب به رابطه مثبت حمایت اجتماعی با رضایتمندی تحصیلی و مشارکت فعالانه در مدرسه اشاره شده است (پلات، کارشی، الیس^۳، ۲۰۱۵). مرادی و همکاران (۱۳۹۷) معتقد هستند که حمایت اجتماعی ادراک شده با مؤلفه‌های ارزش مدرسه، رضایتمندی تحصیلی و مشارکت در امور مدرسه رابطه مثبت و با فرسودگی تحصیلی رابطه منفی دارد. همچنین حمایت اجتماعی ادراک شده از طریق متغیرهای میانجیگر باورهای خودکارآمدی قادر به پیش‌بینی مؤلفه‌های بهزیستی تحصیلی است. براین اساس می‌توان گفت حمایت‌های اجتماعی از طریق ارتقای خودکارآمدی تحصیلی به بهبود مؤلفه‌های بهزیستی تحصیلی کمک می‌کنند. با توجه به وجود رابطه بین متغیرهای پژوهش محقق در پژوهش حاضر در نظر دارد به پیش‌بینی بهزیستی تحصیلی در دانش‌آموزان دوره متوسطه بر اساس هوش معنوی و حمایت محیطی بپردازد.

روش پژوهش

تحقیق حاضر از نظر ماهیت محتوایی توصیفی و از منظر هدف کاربردی است. شرکت‌کنندگان در پژوهش حاضر یا به عبارتی جامعه آماری تحقیق، دانش‌آموزان مشغول به تحصیل در دوره‌ی متوسطه اول و دوم سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ شهرستان نمین به تعداد ۲۶۴۶ نفر می‌باشند. روش نمونه‌گیری به کار گرفته شده، نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای بوده و با توجه به ناهمگون بودن جامعه آماری از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای نیز استفاده گردید که از میان جامعه‌ی آماری پیش‌گفته، بر اساس جدول مورگان نمونه‌ای به حجم ۲۹۲ نفر (۹۹ نفر زن و ۱۹۳ نفر مرد) انتخاب شدند. اطلاعات لازم برای پاسخ به سؤال پژوهشی از طریق پرسشنامه‌های کتبی جمع‌آوری می‌شود که مشخصات پرسشنامه‌های بکار برده شده به شرح ذیل می‌باشد:

پرسشنامه استاندارد بهزیستی تحصیلی: این پرسشنامه توسط پیترین و همکاران در سال (۲۰۱۴) تدوین شد. این ابزار ۱۱ گویه بوده و با یک مقیاس لیکرت پنج‌درجه‌ای (از کاملاً مخالفم: ۱ تا کاملاً موافقم: ۵)، بهزیستی تحصیلی را می‌سنجد. در پژوهش مهنا و طالع پسند (۱۳۹۵) روایی پرسشنامه توسط متخصصان تائید و پایایی آن با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۰ به دست آمده است. در پژوهش حاضر نیز پایایی این ابزار بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۳ به دست آمد. بهزیستی تحصیلی شامل میزان احساس امنیت و سلامتی فراگیران از محیط آموزشی است و احساس آن‌ها از اینکه مدارسشان چه میزان منطقی هستند (مهنا و طالع پسند

¹ Bruce

² Hassannia, Fouladchang

³ Pluut, Curseu, Ilies

۱۳۹۵). در این پژوهش منظور از بهزیستی تحصیلی نمره‌ای است که پاسخ‌دهندگان از سؤالات ۱۱ گویه ای پرسشنامه بهزیستی تحصیلی به دست می‌آورند.

پرسشنامه هوش معنوی: این ابزار توسط کینگ در سال ۲۰۰۸ طراحی و ساخته شد. این پرسشنامه دارای ۲۴ گویه است و چهار زیر مقیاس: تفکر وجودی انتقادی (سؤالات ۱، ۳، ۵، ۹، ۱۳، ۱۷، ۲۱)، تولید معنای شخصی (سؤالات ۷، ۱۱، ۱۵، ۱۹، ۲۳)، آگاهی متعالی (سؤالات ۲، ۶، ۱۰، ۱۴، ۱۸، ۲۰، ۲۲) و بسط حالت هشیاری (سؤالات ۴، ۸، ۱۲، ۱۶، ۲۴) می‌باشد. نمره‌گذاری بر اساس لیکرت پنج‌درجه‌ای (از کاملاً نادرست: ۰ تا کاملاً درست: ۴) بوده و روایی صوری و محتوایی مقیاس توسط متخصصان علوم تربیتی و روانشناسی مورد تأیید قرار گرفته و پایایی آن در پژوهش رقیب و همکاران (۱۳۸۹) با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۸ و در پژوهش حاضر ۰/۹۱ برآورد شد.

پرسشنامه حمایت‌های محیطی: به‌منظور ارزیابی حمایت‌های محیطی می‌توان از مقیاسی که توسط لنت و همکاران^۱ در سال ۲۰۰۵ ساخته شد. این ابزار ۹ گویه دارد که در آن پاسخ‌گویان میزان تشویق و حمایت از کادر آموزشی، دوستان و خانواده درباره تحصیل را در مقیاس لیکرت پنج‌درجه‌ای (از کاملاً مخالفم: ۱ تا کاملاً موافقم: ۵) تعیین می‌کنند. این مقیاس از دو زیرمقیاس حمایت دوستان و خانواده (با ۵ سؤال، برای دنبال کردن رشته تحصیلی موردنظر از سوی دوستان تشویق می‌شوم) و حمایت کادر آموزشی (با ۴ سؤال، از اساتیدم کمک‌های سودمندی دریافت می‌کنم) تشکیل شده است. در مطالعه میکائیلی منبع (۱۳۹۲) ضریب اعتبار مؤلفه اول ۰/۸۸ و مؤلفه دوم ۰/۸۱ و کل مقیاس ۰/۸۹ گزارش شده است (میکائیلی منبع، ۱۳۹۲). در پژوهش مهنا و طالع پسند (۱۳۹۵) برای بعد حمایت دوستان و خانواده آلفای ۰/۶۰ و برای بعد حمایت کادر آموزشی آلفای ۰/۶۲ و آلفای کرونباخ ۰/۷۲ برای کل مقیاس حمایت‌های محیطی به دست آمد. در پژوهش حاضر نیز پایای این ابزار بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۷ به دست آمد.

یافته‌ها

نتایج توزیع فراوانی جنسیت و مدرک تحصیلی نشان داد که ۹۹ نفر (۳۳/۹ درصد) از پاسخ‌گویان زن و ۷۹ نفر (۶۶/۱ درصد) مرد بوده که از بین این تعداد ۸۶ نفر (۲۹/۵ درصد) از دوره متوسطه اول و ۲۰۶ نفر (۷۰/۵ درصد) از دوره دوم متوسطه می‌باشند. از میان پاسخ‌دهندگان دوره اول متوسطه، ۲۱ نفر (۲۴/۴ درصد) پایه هفتم، ۳۸ نفر پایه هشتم (۴۴/۲ درصد) و ۲۷ نفر (۳۱/۴ درصد) پایه نهم بودند. همچنین از میان شرکت‌کنندگان دوره دوم متوسطه، ۴۴ نفر (۲۱/۴ درصد) از پایه دهم، ۷۵ نفر (۳۶/۴ درصد) از پایه یازدهم و ۸۷ نفر (۴۲/۲ درصد) از پایه دوازدهم در این پژوهش مشارکت داشتند.

بررسی نرمال بودن داده‌ها

در این قسمت ابتدا به بررسی نرمال بودن متغیرهای می‌پردازیم که فرض آزمون صفر عبارت است از (H_0): نرمال بودن توزیع متغیرها فرض مقابل عبارت است از (H_1): عدم نرمال بودن متغیرهای موردبررسی. در صورتی که سطح معنی‌داری آزمون کمتر از ۰,۰۵ فرض صفر را رد کرده و با اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت توزیع داده‌ها نرمال نیست. در صورتی که سطح معنی‌داری آزمون بیشتر

¹ Lent

از ۰,۰۵ باشد فرض صفر را می‌پذیریم و توزیع داده‌ها نرمال است. که در جدول (۱) نتایج حاکی از نرمال بودن متغیرهای موردبررسی است. ازجمله پیش فرض‌هایی که باید در رگرسیون به آن دقت داشته باشیم عدم وجود هم خطی بین متغیرهای پیش‌بین است که از طریق ضریب تحمل و عامل تورم واریانس مشخص می‌شود. در صورتی که میزان Tolerance کمتر از ۰/۱ و یا VIF بیشتر از ۱۰ باشد، رای به وجود همخطی بین متغیرهای مستقل می‌دهیم که در جدول (۵) به آن اشاره شده است. یکی دیگر از موارد بررسی استقلال خطاها با استفاده از آزمون دوربین-واتسون است که مقدار آن نباید از ۴ بیشتر باشد و در محدوده ۱/۵ بسیار مطلوب است.

جدول ۱. نتایج آزمون کولمگروف-اسمیرنوف جهت تعیین نرمال بودن توزیع متغیرهای تحقیق

متغیر	هوش معنوی	بهزیستی تحصیلی	حمایت محیطی
میانگین	۷۷/۲۲	۴۱/۵۱	۳۲/۹۳
انحراف معیار	۶/۹۶	۷/۱۶	۱۱/۵۳
مقدار Z کلموگروف-اسمیرنوف	۰/۰۸۴	۰/۰۵۰	۰/۰۸۰
سطح معنی داری	۰/۰۷۳	۰/۰۶۱	۰/۰۵۸

در ادامه نتایج مربوط به ماتریس همبستگی بین بهزیستی تحصیلی و زیرمقیاس‌های هوش معنوی ارائه می‌شود.

جدول ۲. ماتریس همبستگی بهزیستی تحصیلی و ابعاد هوش معنوی

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵
۱. بهزیستی تحصیلی	۱				
۲. تفکر وجودی انتقادی	۰/۳۳	۱			
۳. تولید معنای شخصی	۰/۳۷	۰/۶۸	۱		
۴. آگاهی متعالی	۰/۳۵	۰/۸۳	۰/۸۳	۱	
۵. بسط حالت هوشیاری	۰/۳۷	۰/۷۴	۰/۷۹	۰/۷۷	۱

نتایج مندرج در جدول (۲)، همبستگی متقابل متغیر حمایت تحصیلی با زیرمقیاس‌های هوش معنوی را نشان می‌دهد. همان‌گونه که مشخص می‌باشد حمایت تحصیلی با همه ابعاد هوش معنوی رابطه مستقیم و معناداری دارد. همچنین طبق جدول (۳)، بهزیستی تحصیلی با زیرمقیاس‌های حمایت محیطی نیز رابطه مستقیم و معناداری دارد.

جدول ۳. ماتریس همبستگی بهزیستی تحصیلی و ابعاد حمایت محیطی

متغیر	۱	۲	۳
۱. بهزیستی تحصیلی	۱		
۲. حمایت خانواده و دوستان	۰/۷۱	۱	
۳. حمایت معلمان	۰/۷۲	۰/۸۳	۱

جدول ۴. خلاصه برازش مدل

مدل	ضریب همبستگی (R)	ضریب تعیین (R Square)	ضریب تعیین تعدیل شده (Adjusted R Square)	خطای استاندارد برآورد (Std. Error of the Estimate)
۱	۰/۷۸	۰/۶۰	۰/۵۹۸	۴/۵۳

همان‌طور که در جدول (۴) ذکر شده است ضریب همبستگی ۰/۷۸ می‌باشد. در حقیقت این ضریب، نشانگر همبستگی خطی بین مقدار متغیر وابسته و مقدار پیش‌بینی شده توسط مدل است. هر چه این ضریب به ۱ یا ۱- نزدیک‌تر باشد، مدل توانسته سهم بیشتری از تغییرات متغیر وابسته را نشان دهد. که در این مدل، با توجه به ضریب همبستگی، سهم بیشتری از متغیر ملاک (بهزیستی تحصیلی)

توسط مدل تبیین شده است. ستون دوم، یا R Squar، ضریب تعیین (Coefficient of Determination) گفته می‌شود که همان مربع ضریب همبستگی است. مقدارهای نزدیک به یک، برازش بهتر و همچنین سهم بیشتر در بیان تغییرات متغیر وابسته را توسط مدل کمترین مربعات خطا (OLS) نشان می‌دهند. این مقدار در جدول ۴ برابر با تقریباً ۰/۶۰ است که نشانگر سهم ۶۰٪ مدل در بیان پراکندگی متغیر وابسته (بهزیستی تحصیلی) است. در ستون سوم ضریب تعیین تعدیل شده ذکر شده که نزدیکی آن با مقدار ضریب تعیین نشانگر آن است که متغیرهای به‌کاررفته در مدل، توانسته‌اند به‌خوبی به کار آیند و برازش مناسبی ارائه دهند.

جدول ۵. ضرایب مدل رگرسیونی

متغیرهای پیش‌بین	ضرایب غیراستاندارد			مقدار t	سطح معناداری	ضریب تحمل Tolerance	عامل تورم واریانس VIF
	B	Std. Error	Beta				
مقدار ثابت	۷/۵۴	۱/۹۹		۳/۷۴۵	۰/۰۰۰		
هوش معنوی	۰/۱۳۹	۰/۰۲۴	۰/۲۲۴	۵/۸۳۸	۰/۰۰۰	۰/۹۴۰	۱/۰۶۴
حمایت محیطی	۰/۷۰۹	۰/۰۳۹	۰/۶۹۰	۱۷/۹۹	۰/۰۰۰	۰/۹۴۰	۱/۰۶۴

رابطه بین هوش معنوی با بهزیستی تحصیلی با مقدار (Beta=۰/۲۲۴) مثبت و با توجه به اینکه سطح معناداری $P < ۰/۰۵$ می‌باشد، معنادار است. همچنین رابطه بین حمایت محیطی با بهزیستی تحصیلی با مقدار (Beta=۰/۶۹۰) مثبت و با توجه به اینکه سطح معناداری $P < ۰/۰۵$ می‌باشد، معنادار است.

نتیجه‌گیری

تعلیم و تربیت و به‌طورکلی تحصیل بخش مهمی از زندگی هر فرد را تشکیل می‌دهد، به‌علاوه کمیت و کیفیت این تحصیل نقش مهمی در آینده فرد ایفا می‌کند. از این رو توجه به مسائل مربوط به دانش‌آموزان به‌عنوان آینده‌سازان جامعه اهمیت ویژه‌ای دارد. چراکه بهبود وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان، یکی از اهداف اساسی نظام‌های آموزش و پرورش معاصر است. پژوهش حاضر باهدف پیش‌بینی بهزیستی تحصیلی در دانش‌آموزان دوره متوسطه بر اساس هوش معنوی و حمایت محیطی (مطالعه موردی شهرستان نمین) بود. نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش حاضر حاکی از آن است که هوش معنوی بر بهزیستی تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر دارد. این یافته با نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش مهنا و طالع پسند (۱۳۹۵) و با یافته‌های محمدپور و همکاران (۱۳۹۶) همخوانی دارد. در تبیین این یافته می‌توان اشاره کرد که افراد با هوش معنوی بالا، می‌دانند «چرا» انجام می‌دهند و «چه چیزی» را انجام می‌دهند. آن‌ها بر اساس خدمت‌رسانی به دیگران زندگی کرده و دیگران را به خاطر چیزی سرزنش نمی‌کنند و همواره مسئولیت بخشش خود و عملکردهایشان را می‌پذیرند. افراد داری این ویژگی وظایف و مسئولیت‌های تحصیلی خود را نیز بر عهده می‌گیرند. برخورداری افراد از هوش معنوی سبب خواهد شد که بهزیستی تحصیلی افراد ارتقاء یافته و از این طریق باعث خواهد شد که افراد هیجانانگیز مثبت را تجربه نمایند و اتفاقات محیط بیرونی خود را خوشایند گزارش کنند. در مقابل افرادی که دارای احساس بهزیستی کمتری هستند اتفاقات و شرایط زندگی را منفی برمی‌شمارند (لنت و همکاران، ۲۰۱۴). علاوه بر این نتایج به‌دست‌آمده حاکی از تأیید فرض دوم تحقیق مبنی بر اینکه حمایت محیطی بر بهزیستی تحصیلی تأثیر دارد، می‌باشد. که این یافته با نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش مهنا و طالع پسند (۱۳۹۵) همسو است. در تبیین این یافته می‌توان اشاره کرد که تحقیقات صورت گرفته، مؤید این است که بهزیستی

تحصیلی تحت تأثیر متغیرهای مختلف چون راهبردهای یادگیری، رفتارهای آموزشی و حمایتی معلم، زمینه‌های خانوادگی و حمایت والدین و روابط با همسالان قرار می‌گیرد. به‌طور کلی بهزیستی تحصیلی را به‌عنوان نگرش دانش‌آموزان به تحصیل در نظر می‌گیرند. این نگرش در چهار بعد، نگرش کلی به زندگی تحصیلی، نگرش به استاد، نگرش به همسالان و نگرش به بافت تحصیلی معنا پیدا می‌کند. حالا اگر در فرآیند یاددهی یادگیری رفتارهای و راهبردهای آموزشی معلم همسو با راهبردهای یادگیری دانش‌آموز باشد بهزیستی تحصیلی دانش‌آموزان بهبود خواهد یافت. علاوه بر این، حمایت‌های که از طرف خانواده و دوستان صورت می‌گیرد زمینه را برای ارتقا بهزیستی تحصیلی فراهم می‌سازد.

در این پژوهش به‌منظور گردآوری داده‌ها از پرسشنامه استفاده گردید، در نتیجه ممکن است برخی از افراد از ارائه پاسخ واقعی خودداری کرده و پاسخ غیرواقعی داده باشند. ۲. این پژوهش به‌صورت مقطعی انجام شده است. به این دلیل، نتیجه‌گیری درباره علیت را دشوار می‌سازد. ۳. تعداد زیاد پرسش‌های پرسشنامه‌ها به طولانی شدن زمان اجرای آن انجامید که بر مقدار دقت پاسخ‌های شرکت‌کنندگان بی‌تأثیر نبوده است.

با توجه به یافته‌های پژوهش، پیشنهاد می‌شود برای ارتقا بهزیستی تحصیلی دانش‌آموزان، زمینه‌های لازم برای ارتقاء هوش معنوی آنان توسط مؤسسات آموزشی فراهم آید. علاوه بر این و با توجه به همبستگی بین ابعاد حمایت محیطی شایسته است معلمان به‌گونه‌ای در تعاملات خود با دانش‌آموزان عمل کنند که حمایت آموزشی اتفاق افتد. برخورداری کارکنان سازمان آموزشی از هوش معنوی زمینه را برای اثربخشی مؤسسات آموزشی فراهم می‌کند پس شایسته است زمینه‌های لازم برای ارتقاء هوش معنوی کارکنان نیز فراهم گردد.

منابع

- رقیب، مایده‌سادات؛ سیادت، سید علی؛ حکیمی نیا، بهزاد؛ احمدی، سید جعفر (۱۳۸۹). اعتباریابی مقیاس هوش معنوی کینگ (SISRI-24) در دانشجویان دانشگاه اصفهان، دست آوردهای روان شناختی، ۴(۱)، ۱۶۴-۱۴۱.
- شعبانی، حمید (۱۳۹۰). بررسی رابطه فرهنگ سازمانی با توانمندسازی کارکنان (مطالعه تطبیقی در مراکز آموزش عالی جهاد کشاورزی و دانشگاه پیام نور استان همدان). پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور واحد غرب تهران.
- شهرکی‌پور، حسن (۱۳۹۶). بررسی تأثیر چابک سازی سازمانی بر هوش معنوی و توانمندسازی کارکنان دستگاه‌های اجرایی شهر زاهدان، نوآوری‌های مدیریت آموزشی، ۱۲(۳)، ۱۴۰-۱۱۷.
- میکائیلی منیع، فرزانه (۱۳۹۲). آزمون مدل شناختی - اجتماعی، رضایت از تحصیل در دانشجویان دوره کارشناسی. فصلنامه روان‌شناسی، شماره ۲(۶۶)، ۲۱۹-۲۰۱.
- مهنا سعید، طالع پسند سیاوش. (۱۳۹۵). رابطه بین حمایت‌های محیطی و خودآگاهی هیجانی با درگیری تحصیلی: نقش میانجی بهزیستی تحصیلی. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۱۶، ۳۱-۴۲.
- Bruce, SP. (2009). Recognizing stress and avoiding burnout. *Curr Pharm Teach Learn*. 1 (1), 57-64. doi:10.1016/j.cptl.2009.05.008

- Cadime, I., Pinto, A.M., Lima, S., Rego, S., Pereira, J., Ribeiro, I. (2016). Wellbeing and academic achievement in 13. Secondary school pupils: The unique effects of burnout and engagement. *J Adolesc*, 53, 169- 179
- Ghadampour, E., Radmehr, F., Yousefvand, L. (2018). The effect training of assertiveness program on academic well-being girl students in first grade. *The Journal of New Thoughts on Education*, 14(3). (In Persian).
- Ghadampour, E., Darakhshanfar, R., Padervand, H., Ghorbani, M. (2020). Comparison of academic procrastination and academic self-regulation in male students with epilepsy and normal students. *Journal of School Psychology*, 9(1), 173-188. (In Persian).
- Hassannia, S., Fouladchang, M. (2015). Mindfulness in the relationship between perception of learning environment and academic burnout: Structural equation modeling. *Dev Psychol*. 12 (45), 61-73.
- Jalali, M., & Sadeghi, A. (2017). The effect of the transition school to university readiness program on career adaptability and academic well-being on freshman students. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, 23(1), 27-47.
- Lent, R. W., Singley, D., Sheu, H. B., Gainor, K. A., Brenner, B. R., Treistman, D., & Ades, L. (2005). Social cognitive predictors of domain and life satisfaction: Exploring the theoretical precursors of subjective well-being. *Journal of counseling psychology*, 52(3), 429-442.
- Lent, R.W., Taveira, M do C., Pinto, J.C., Silva, A.D., Blanco, Á., Faria, S, et al. (2014). Social cognitive predictors of well - being in African college students. *Journal of Vocational Behavior*, 84 (3), 266 –72. doi: 10.1016/j.jvb.2014.01.007
- Lyubomirsky, S., King, L., Diener, E. (2005). The benefits of frequent positive affect: does happiness lead to success? *Psychol Bull*, 131 (6):803-55. doi: 10.1037/0033-2909.131.6.803 pmid: 16351326
- Moradi, M., Soleimanikhashab, A., Shahabzade, S., Sabaghian, H., Dehghanizade, H. (2017). Test the Factor Structure and Internal Consistency Evaluation of Academic Well-Being of the Iranian Version of the Questionnaire. *J Educ Meas*, 6(24), 251-76.
- Pluut, H., Curşeu, P.L., Ilies, R. (2015). Social and study related stressors and resources among university entrants: Effects on well-being and academic performance. *Learn Individ Dif*, 37, 262-8. doi: 10.1016/j.lindif.2014.11.018
- Rabbani, Z., Talepasand, S., Rahimian Boogar, I., Mohammadifar, M.A. (2017). Relationship Between Classroom Social Context and Academic Engagement: The Mediation Roles of Self-System Processes, Academic Motivation and Emotions. *Dev Psychol*, 14(53), 37-51.
- King, D.B., DeCicco, T.L. (2009). A Viable Model and Self-Report Measure of Spiritual Intelligence. *The International Journal of Transpersonal Studies*, 28, 68-85
- Sanagoo, A., Hesam, M. (2013). Academic Under-achievement and Some Related Factors Associated with Academic Satisfaction in Golestan University of Medical Sciences' Students. *Journal of Research Development in Nursing and Midwifery*, 9 (2), 90-96 [Persian]
- Upadaya, K., Salmela-Aro, K. (2013). Development of School Engagement in Association With Academic Success and WellBeing in Varying Social Contexts. *Eur Psychol*, 18(2), 136- 47. doi: 10.1027/1016-9040/a000143
- Zohar, D., & Marshall, I. (2000). *SQ: Spiritual intelligence, the ultimate intelligence*. London: Bloomsbury.